

МАТЕРИЈАЛИ ЗА УЧЕЊЕ ПО ПРЕДМЕТОТ

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ДРУГИТЕ
ЗАЕДНИЦИ ЗА СЕДМО
ОДДЕЛЕНИЕ

Верица Неделкоска

Биро за развој
на образованието

МАТЕРИЈАЛИ ЗА УЧЕЊЕ ПО ПРЕДМЕТОТ

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ДРУГИТЕ
ЗАЕДНИЦИ ЗА СЕДМО
ОДДЕЛЕНИЕ

Верица Неделкоска

Биро за развој
на образованието

7

СОДРЖИНА

ТЕМА I

ЈАС И ДРУГИТЕ

ЛЕКЦИЈА 1 - УЧЕЊЕТО Е СРЕЌА.....	4
ЛЕКЦИЈА 2 - МОИТЕ ОБВРСКИ	6
ЛЕКЦИЈА 3 - И РАДОСТ И ТАГА.....	8
ЛЕКЦИЈА 4 - ЈАС СУМ СРЕЌЕН / ЈАС СУМ ТАЖЕН	11

ТЕМА II

УЧИЛИШТЕН ЖИВОТ

ЛЕКЦИЈА 5 - СЕПТЕМВРИ ВО МОЕТО УЧИЛИШТЕ.....	13
ЛЕКЦИЈА 6 - НА ГОЛЕМИОТ ОДМОР.....	16
ЛЕКЦИЈА 7 - ДРАМСКА СЕКЦИЈА.....	18
ЛЕКЦИЈА 8 - ЕСЕНТА ОД МОИТЕ ЦРТЕЖИ	21
ЛЕКЦИЈА 9 - ЕДНОДНЕВЕН ИЗЛЕТ	23
ЛЕКЦИЈА 10 - АКТИВНОСТИ	27
ЛЕКЦИЈА 11 - РАБОТНО ВРЕМЕ.....	29
ЛЕКЦИЈА 12 - РАБОТНИ ОБВРСКИ ВО НАШЕТО СЕМЕЈСТВО	31
ЛЕКЦИЈА 13 - СЛОБОДНО ВРЕМЕ	33
ЛЕКЦИЈА 14 - ОД СЕКОЈДНЕВНИОТ ЖИВОТ	34

ЧИТАМЕ И АКЦЕНТИРАМЕ

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

УЧЕЊЕТО Е СРЕЌА

Арбен се врати од училиште. Беше среќен. Беше многу среќен. Доби петка по Германски јазик. Вчера доби петка и по Музичко образование. Првите петки во седмо одделение. Арбен си имаше замислено до крајот на првото **полугодие** да ги има сите петки. Сакаше да си покаже и на себеси и на другите дека не само што е **четирикратен** првак во џудо, туку дека тој е и одличен ученик и добар математичар. **Роденденот** му беше пред крајот на првото **полугодие**. За распустот ќе се запише на краток курс по **астрономија** и ќе знае дали сака тоа да му биде негова професија. Сите свои **повеќедневни** учења Арбен ги завршуваше со петка. Неговите родители беа среќни бидејќи тој учеше затоа што сака, а не **сосила**.

РАЗГОВАРАМЕ

- Како се чувствува Арбен? Зошто?
- По кои предмети добил петки?
- Што сака да постигне до крајот на првото полугодие?
- Со кој спорт се занимава?
- Дали е успешен?
- На кој курс ќе се запише на полугодие?
- Зошто се среќни родителите на Арбен?

РЕЧНИК

покажува, покажам,
покажеш
курс, курсеви
одличен, одлична,
одлично, одлични
џудо
сосила

ПРИМЕРИ

- Тој победи четири пати, значи, тој е четирикратен првак.
- Таа оди на курс по кинески јазик.
- Таа ми покажа дека знае математика.
- Џудото е познат спорт.
- Одличен е, за 5.

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: учењето е среќа?

Вежба

Активно слушање.

Поделете се во парови!
Читајте по половина текст и потоа проверете кој подобро акцентира при читањето!

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Нагласувањето на еден слог во зборот се вика акцентирање. Акцентот се бележи со (!).

Акцентот во македонскиот јазик е на третиот слог од крајот на зборот.

Акцентот е на третиот слог од крајот на зборот кај трисложните и повеќесложните зборови.

Ако зборовите се едносложни, акцентот е на единствениот слог, додека ако се двосложни, акцентот е на вториот слог од крајот на зборот.

Сложените зборови се акцентираат како трисложните и повеќесложните зборови.

Овие правила најдобро се усвојуваат со правилно читање и зборување. Провери го ова со внимателно слушање на изговорот на зборовите!

ОБВРСКИ И ЗАДОЛЖЕНИЈА

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

МОИТЕ ОБВРСКИ

Јас сум Јана. Седмо одделение сум. Учам во основното училиште „Братство“. Секое утро станувам во 6:30 часот. Во 7 часот тргнувам на училиште. Од училиште се враќам во 13 часот. Дома раскревам и го шетам Боно, нашето куче. Исто така, купувам леб и млеко и други работи според список.

Мајка ми станува во 6 часот. Се подготвува за на работа и во 6:40 часот заминува на работа.

Таа работи до 16 часот. Доаѓа дома во 17 часот. Тогаш заедно готвиме, јадеме, разговараме.

Секој ден во 20 часот мајка ми оди на јога, а јас одам на одбојка.

Доцна навечер се подготвуваме за наредниот ден.

РЕЧНИК

станува, станувам,
стануваш
тргнува, тргнувам,
тргнуваш
се враќа, се враќаш,
се враќам
шета, шетам, шеташ
раскрева,
раскревам,
раскреваш
јаде, јадам, јадеш
разговара,
разговарам,
разговараш
се подготвува,
се подготвувам,
се подготвуваш,
јога- спорт
одбојка - спорт со
топка, се игра во
сала со мрежа

РАЗГОВАРАМЕ

- Кои вообичаени обврски ги има Јана?
- Во колку часот станува?
- Во колку часот оди на училиште?
- Кои обврски ги има Јана дома?
- Во колку часот доаѓа мајка ѝ од работа?
- Што прават Јана и мајка ѝ навечер?

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се кажува:
Денот по утрото се познава?

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Во македонскиот јазик со сегашно време се искажуваат дејства кои се одвиваат во моментот на зборувањето.

При употребата на сегашно време се користат глаголи од несвршен вид (јаде, пишува, се мие).

Исто така, сегашно време се употребува кога се искажуваат дејства кои се повторуваат.

Пример: Одам на училиште секој ден.

Вежба 1

Напиши свој пример за твоите обврски и задолженија во текот на еден работен ден!

Пример: Станувам Во часот на училиште.

По часовите, дома

Попладне Навечер

Си легнувам во

Вежба 2

Дополни ги примерите со соодветни форми од глаголите!

– Јас станувам во 6 часот, тие во 9 часот. (станува)

– Таа секој ден раскрева, а тој не по дома. (раскрева)

– Го кучето два часа секое утро. (шета)

– на интересни теми, најчесто навечер. (разговара)

– Тој (јаде) секакви јадења, само не (готви).

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

И РАДОСТ И ТАГА

Јана денес доцни на училиште. Арбен ја бара на телефон, но таа не се јавува. И Сара ѝ звони, но Јана не се јавува. Што ли ѝ се случило?

Нејзините другари се загрижени. Јана никогаш не доцни. Не доцни на училиште и не доцни на тренинг.

Првиот час поминува бавно. И вториот час поминува бавно. Одеднаш, на големиот одмор доаѓа Јана. Раката ѝ е завиткана во некој завој.

Сара и Арбен одат кон неа. Јана се чувствува како цел училиштен двор да гледа во неа. Очите ѝ се полни со солзи. И сама не знае зошто.

– ЕЕЕј, Јанаааа! – ја гушкаат децата својата другарка. – Како си? Што се случува? Зошто доцниш?

– Колку многу прашања! – вели Јана. – Еве сум. Раката ми е повредена.

– Леле, сигурно те боли! – вели Сара и љупопитно ја допира.

– Оф, не допирај! – викна Јана.

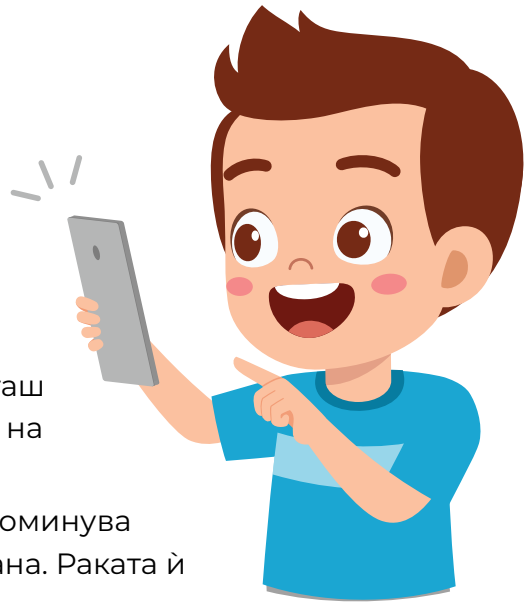
– Не знаев, вели Сара.

– Убаво ми велат родителите, не вози ролери во темно, ама не, јас не слушам... Си возам јас на улица кај нас и одеднаш – блиска средба со велосипед. Добри сме и двете, и јас и велосипедистката. Среќа. Сега, само сме повредени, јас во зглобов зашто ми се свитка раката, а таа на коленото.

– Сепак, двете сте добро! Ајде, ќе помине! – вели Арбен.

– Да, се надевам, – вели Јана.

Децата одат на час. Во загриженоста – малку тага, но и радост.

РЕЧНИК

доцни, доцнам,
доцниш
свони, свонам,
свониш
тргна, тргнав, тргна
допира, допирам,
допираш
завиткан,
завиткана,
завиткано,
завиткани
гушка, гушкам,
гушкаш
гушкање
велосипедист,
велосипедистка

ПРИМЕРИ

– Тој доцни, не дојде навреме.
– Свони свончето на училиште.
– Завиткана со ќебе. Завиткана со завој. Или: Завиткана со убави зборови.

– Тргнаа, појдоа некаде.
– Тој што вози велосипед е велосипедист. Таа што вози велосипед е велосипедистка.
– Се гушкаме, се прегрнуваме кога ќе се сретнеме.

РАЗГОВАРАМЕ

- Зошто се загрижени Сара и Арбен?
- Каква е вообичаено Јана? Дали доцни?
- Како се чувствува Јана кога ќе дојде во училишниот двор?
- Кој ја пречекува?
- Што се случи со Јана?
- Како се чувствува таа на крајот на текстот?

Вежба 1

– Кои реченици ги кажуваш на твојот мајчин јазик кога си тажен/тажна?

– Кои реченици ги кажуваш кога си радосен/радосна?

Сега, со помош на наставникот, кажи го тоа на македонски јазик!

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Поделба на гласовите во македонскиот гласовен систем (самогласки и согласки); самогласно р

- ✓ Доколку во кој било збор ги изговориме гласовите секој посебно, ќе видиме дека различно се изговараат. Ако пак се обидеме да ги изговориме зборовите без гласовите а, е, и, о, у, ќе видиме дека тоа би било прилично тешко. Гласовите се изговараат различно, а со нивните поврзувања се формираат зборовите. Гласовите се делат на самогласки и согласки.
- ✓ Самогласките се изговараат без пречки, широко, со слободно поминување на воздушната струја во усната шуплина. Во македонскиот јазик самогласки се: а, е, и, о, у.
- ✓ Самогласките имаат слоготворна функција. Тие ги оформуваат слоговите.
- ✓ Освен самогласките, во македонскиот јазик и гласот р може да има слоготворна функција.
На пример: прст, прв...

Вежба

Подвлечи ги сите зборови во текстот во кои го има гласот Р. Изговори ги посебно. Провери каде се наоѓа гласот Р во зборовите и кажи го нивното значење!

Вежба

Гласот Р на различни места во зборот

Една река што се вика Радика, Раде ја посетува и лови риби. Ја обожува реката и посакува да може по неа со брод да се плови. – Раде е смешен, – си мисли брат му Марко. Навистина е мало детиште.

Марко си разгледува стрип додека брат му е во риболовен филм.

Одеднаш Марко го крева погледот и гледа во водата на брегот. Забележува 'рт, иако Радика е река, а не е море. 'Ртот се вика Рибина Коска, во знак на орелот што се гостел со риби и оставил само коски на ова место. Сепак, тоа е приказна, а на Марко му се оди дома. Кога влегува во викендицата ја гледа мајка му Роска како се радува на една чаша со растение: – Сине види, 'ркулци има од целото коренче, изртило од вторникот до средата!

ЈАС СУМ СРЕЌЕН/ ЈАС СУМ ТАЖЕН

Задача

Замислете си три ситуации кога сте среќни! Запишете ги на линиите! Пример: Среќен/среќна сум кога ќе добијам книга за подарок.

Среќен/среќна сум кога

.....

.....

.....

.....

.....

Замислете си три ситуации кога сте тажни! Запишете ги на линиите! Пример: Тажен/тажна сум кога ми ветуваат дека ќе ме однесат на базен, а сепак не ме носат.

Тажен/тажна сум кога:

.....

.....

.....

.....

.....

ЈАС СУМ СРЕЌНА

„Мамоооооо!“ – влегува Јана дома.

„Здраво, Јана!“ – вели мајка ѝ.

„Мамо – вели Јана и го држи мобилниот телефон на увото – сега зборувам со баба и таа вели дека има билети за балетот „Лебедово езеро“. Јупи! Навистина сум среќна! Балетот е в недела во 19 часот во МНТ.“

„Прекрасно!“ – вели мајката. „Која е сега мојата задача?“

„Нашата задача е да сме расположени и подготвени навреме во недела!“ – вели Јана. Се поздравува со баба ѝ и оди да најде соодветно фустанче за в недела.

ТАГА

Арбен влегува во станот и си пее. Го остава ранецот, мие раце и оди во дневната соба. Ја зема храната и сака да стави во кафезот на папагалот Пипо. Но, вратичката е отворена, а Пипо го нема. Арбен го превртува целиот стан. Го нема Пипо. Забележува дека прозорецот во дневната е отворен. Седнува на креветот и плаче. Пипо замина на недозволена прошетка.

„Оф, Пипо, навистина ми е жал, многу ми е жал!“ – повторува Арбен.

РЕЧНИК

превртува, превртувам,
превртуваш
забележува,
забележувам,
забележуваш
расположен,
расположена,
расположено,
расположени
мобилен телефон,
мобилни телефони
билет, билети
балет

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: Среќата е храна за душата?

УЧИЛИШТЕН ЖИВОТ

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

СЕПТЕМВРИ ВО МОЕТО УЧИЛИШТЕ

Летото полека си оди. Сонцето не грее толку силно, времето е посвежо и попријатно. Септември е последниот месец од летото и првиот месец од есента. Училиштата се најубави во септември. Многу деца со насмевки на лицата, првачиња фатени за рака со родителите, шарени ранци со нови тетратки, учебници, моливи во разни бои, варосани училници, нови другарства...

„Добре дојдовте, првачиња!“

„Среќен почеток, драги ученици!“

Сидовите од ходниците се украсени со убави пораки. На вратата на секоја училница е залепен распоред на часовите за новата учебна година.

„Многу го сакам септември“, – си помислува Јана и влегува во училницата на VII-2 одделение. Се упатува кон втората клупа од средната редица каде што седат со Селма. Но, изненадување! На местото на Селма седи нова ученичка...

РАЗГОВАРАМЕ

- Кој е последниот месец од летото и првиот месец од есента?
- Какво е времето во септември?
- Зошто училиштата се најубави во септември?
- Со што се украсени сидовите од ходниците?
- Што е залепено на вратите од училниците?
- Во кое одделение учи Јана?
- Каде и со кого седи таа?
- Кој седи на местото на Селма?

РЕЧНИК

упатува, упатувам,
упатуваш
се упатува, се упатувам
порака, пораки
распоред, распореди
распоред на часови
учебна/учебни
варосан, варосана,
варосано, варосани
изненадување

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик ќе кажеш: Со среќа новата учебна година?

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Именките во македонскиот јазик имаат:

Род: машки, женски и среден.

Број: еднина и множина.

Определеност (член): членувани и нечленувани именки.

Родот кај именките се определува според завршетокот на именката.

машки род	женски род	среден род
Завршуваат на согласка: стол, молив <u>в</u> , ученик <u>ц</u> , ден <u>н</u> -а (лица): судија, арамија -о, -е, -и (лични имиња и роднински врски): татко, вујко, дедо; Јане, Марко, Томи, Никола	-а: маса, ученичка, порака согласка: радост <u>т</u> , младост <u>т</u> , љубов <u>в</u> , пролет <u>т</u> , есен <u>н</u> , крв, сол <u>т</u> , пот <u>т</u> , ноќ <u>т</u> , вечер -е, -и (лични имиња): Наде, Бети	-о: село, огледало, езеро, око, уво, грло, стапало, лето, решо, биро, утро -е: бебе, дете, момче, прваче, лице, море, одделение -и: такси, киви, жири, мени

тој/еден стол, ученик...

таа/една маса, ученичка...

тоа/едно дете, бебе...

Вежба

Именките што следуваат
распоредете ги во табела според
тоа на кој род му припаѓаат!
Потоа, секоја од нив употребете
ја во реченица!

Година, месец, ден, час,
јануари, среда, јазик, ученичка,
одделение, клупа, сид, табла,
Сонце, утро, вечер.

Пример: година – женски род.
Сестра ми има една **година**.

машки род	женски род	среден род

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

НА ГОЛЕМИОТ ОДМОР

Вторник, 9:10 часот. Се слуша училишното свонче. Време е за големиот одмор. Низ ходниците се слуша детски џагор и смеа. Учениците брзаат кон училишниот двор држејќи во рацете сендвичи, шишиња со вода или сок, кутии за ужинка.

Јана и новата ученичка, Берна, седат на една клупа и разговараат со две девојчиња. Сара ја прашува Берна:

- Каде живееш, Берна? Блиску до училиштето?
- Да, на само пет минути одовде. Ги гледаш ли оние високи дрвја? А зградине зад нив?
- Да. Во која зграда живееш?
- Во онаа со шест ката. А ти?
- Јас живеам далеку. Доаѓам со автобус.
- Денеска имам две јаболка. Кој сака едно? – вели Атице.
- Еве јас, – се јавува Јана. – Јас, пак, имам два сока. Кој сака сок?
- Никогаш не велам НЕ за сок, – се шегува Берна.

Звукот на училишното свонче го прекинува разговорот. Учениците повторно брзаат, овојпат кон своите училници.

РАЗГОВАРАМЕ

1. Во колку часот почнува големиот одмор?
2. Што се слуша низ ходниците?
3. Со кого разговараат Јана и Берна?
4. Каде живее Берна? Блиску или далеку од училиштето?
5. Како оди на училиште Сара?
6. Дали Берна сака сок?

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: Нови познанства - можност за нови другарства?

РЕЧНИК

прекинува, прекинувам,
прекинуваш
се шегува, се шегувам,
се шегуваш
училиштен, училишна,
училишно, училишни
голем, голема, големо, големи
одмор, одмори
(пауза, паузи)
цагор, врева
звук, звуци
разговор, разговори
ужинка, ужинки
далеку: блиску
повторно
овојпат

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Именките во македонскиот јазик разликуваат два броја:
еднина и множина.

Пример: (една) **наставничка** –
(многу) **наставнички.**

а) **Обична** множина: сокови,
денови; ученици, компјутери;
прсти, коњи, мажи;
маси, години, ученички, клупи,
другарки;
јаболка, села, пенкала;
пилиња.

б) **Избројана** множина (машки
род): (два) сока, (осум) дена,
(пет) броја;
многу денови – два дена.

в) **Збирна** множина: лисје,
дрвја, ридје.

Вежба

Пронајди ги именките во текстот „На големиот одмор“ и определи ги нивниот род и број! Именките што се во еднина стави ги во множина и обратно! Потоа, направи нови реченици со нив!

Пример: вторник – машки род,
еднина; вторници – множина.

Вежба

Работа во парови. Секој ученик пишува по пет именки во еднина. Потоа, наизменично кажуваат по една именка, а другиот ученик ја кажува множинската форма.

Вежба

**Пополни со правилната
множинска форма!**

а) Во училницата има многу
..... (столи, столови,
стола).

б) Во канцеларијата има два
..... (столи, столови,
стола).

в) Во еден месец има 30
..... (денови, дена, дени).

г) Секогаш носиме
(шиши, шишиња, шиша) за вода.

д) Дедо ми има 71.....
(година, години).

ѓ) Колку (часи, часови,
часа) имате денеска?

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

ДРАМСКА СЕКЦИЈА

Во 13:00 часот завршува седмиот час. Учениците полека си заминуваат дома.

Ердал им се приближува на Јана и на Берна и почнува разговор.

- Што имавте на последниот час?
- Музичко образование. Денеска имаме седум часа. А вие?
- И ние, но по часовите имаме проба со драмската секција. Секоја година подготвуваме претстава за патрониот празник на училиштето. За оваа година ја планираме „Чорбаџи Теодос“... Берна, сакаш да дојдеш и ти? Примаме нови членови.
- Ти благодарам за поканата. Многу ме интересира театарот, но во претходното училиште немаше драмска секција, само рецитаторска и новинарска.
- Во кое училиште учеше?
- Во „Блаже Конески“.
- Не го знам. Каде се наоѓа?
- Блиску до Домот на културата и до Зоолошката градина.
- Мислам дека знам каде е... Значи, доаѓаш на пробата денеска?
- Веројатно. Колку минути трае?
- Шеесет.
- Ми одговара. Потоа сум на курс по англиски јазик. Имам два часа неделно, во вторник и во четврток.
- Да побрзаме!

РАЗГОВАРАМЕ

1. Во која секција членува Ердал?
2. Дали Берна го сака театарот?
3. Кои секции ги има во претходното училиште?
4. Кој странски јазик го изучува таа?
5. Колку често оди на курс?
6. Кои секции ги има во твоето училиште? Дали членуваш во некоја од нив?

РЕЧНИК

се приближува,
се приближувам,
се приближуваш
одговара, одговарам,
одговараш
ми одговара
брза, брзам, брзаш
да побрза, да побрзам,
да побрзаш
проба, проби (тренинг)
секција, секции
член, членови
покана, покани
претходно
неделно
веројатно

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: Животот е голема драма?

Вежба

Работа во групи. Учениците се поделени во групи и секоја група треба да напише различни работи: 1) пет географски имиња (со еден и два збора во името) на континенти, држави, градови, океани, езера, реки, планини; 2) пет имиња на ученици во класот; 3) пет презимиња на наставници кои им предаваат; 4) пет прекари; 5) пет имиња на планети и галаксии; 6) пет наслови на омилен книги; 7) пет наставни предмети; 8) три називи на институции кои имаат повеќе зборови во називот. Групите ги запишуваат одговорите на табла и заеднички се дискутира за точноста на напишаното. Во дискусија се заклучува кога се користи голема буква при пишување на сопствените именки, особено кога имињата се составени од два збора. Потоа, заклучоците се запишуваат во вид на јазични правила.

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Употреба на голема почетна буква

- ✓ 1. Со голема почетна буква ги пишуваме сите сопствени имиња, презимиња, прекари:
Амина, Ердал, Иво Стојановски, Рацин...
- ✓ 2. Националности:
Македонец, Албанци, Турчин, Србинка, Влав...
- ✓ 3. Празници:
Велигден, Рамазан Бајрам, Нова година.

Кај сложените имиња:

- ✓ а) Само првиот збор се пишува со голема почетна буква кај:
– институциите, улиците, кејовите, плоштадите, објектите, организациите, фестивалите, имињата на книгите, уметничките творби, весниците, списанијата, законите, називите на востанијата, војните, битките, спортските натпреварувања, училишните предмети.
Пример: Дом на културата, Зоолошка градина, Партизански одреди, Златно славејче, Наш свет, Втора светска војна, Природни науки.
- ✓ б) Секој збор се пишува со голема почетна буква кај географските имиња.
Пример: Охридско Езеро, Шар Планина, Соединети Американски Држави, Ново Село.

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

ЕСЕНТА ОД МОИТЕ ЦРТЕЖИ

Есента ја гледаме насекаде. Во боите и во миризбите на овошките, во жолтите лисја на дрвјата, во дождот и ветрот... Градините и пазарите се богати со зрели **јаболка, круши, грозје, сливи, смокви, тиква, мушмули.**

Дворовите и домовите мирисаат на ајвар и на мармалад. Прекрасна есенска слика! Вистинско уживање! Да, уживам во есента, но во вистинската есен, а не во есента од моите цртежи.

На часот по Ликовно образование сликаме есенски пејзаж. Дobar сум во цртање. Неколку криви, па 2 – 3 прави линии, малку сенчење и ете го Да Винчи. Но, сега доаѓаат на ред боите, и тоа водени, техника акварел. А тоа не е мојот омилен дел од сликањето. Многу се трудам, силно се концентрирам, вложувам напор и пак... **крушите** наликуваат на смокви, **јаболката** се како црвени краставици, **грозјето** како скршени џамлии. Единствено **тиквата** личи на тиква бидејќи од неа се исплашија сите девојчиња од одделението.

Сепак, не се предавам. Можеби не сум како Да Винчи, но барем моите цртежи се популарни и предизвикуваат насмевки кај луѓето. А јас сум среќен кога и другите се среќни.

Милош

РАЗГОВАРАМЕ

1. Какви се градините во есен?
2. На што мирисаат домовите?
3. Дали Милош ужива во есента?
4. Кој дел од сликањето не му е омилен на Милош?
5. Какви се цртежите на Милош? Дали им се допаѓаат на другите?

РЕЧНИК

ужива, уживам,
уживаш
уживање
концентрира,
концентрирам,
концентрираш
вложува,
вложувам,
вложуваш
вложува напор
наликува,
наликувам,
наликуваш
личи, личам,
личиш на...
предава,
предавам,
предаваш
се предавам
предизвикува,
предизвикувам,
предизвикуваш
се труди, се
трудам, се
тудиш
акварел,
акварели
крив, крива,
криво, криви
прав, права,
право, прави
џамлија, џамлии

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: Есента носи најубави плодови?

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Дали воочивте дека именките понекогаш ги имаат наставките: -от, -та, -то, -те/-та? Што мислите, која е разликата во значењето на круши и крушите, тиква и тиквата итн.?

- ✓ – Гледаме **филм**. (Не знаеме кој.) Го гледаме **филмот „Ајронмен“**. (Точно определен.)
- ✓ – На масата има **тетратка**. **Тетратката е на Марија**.
- ✓ – Тој црта **јаболко**. **Јаболкото е црвено**.
- ✓ – Таа чита **книга**. **Книгата е интересна**.

Доколку на општата именка ѝ се додаде членска наставка, за неа се вели дека е определена или членувана.

Вежба

Учениците влечат картички со именки. Едниот ученик треба да извлече картичка и да му ја прочита именката на другиот. Тој потоа треба да ја членува и да ја запише во тетратката, а потоа и да ги определи родот и бројот. Потоа, учениците си ги заменуваат своите улоги. Неколку пара ученици ги запишуваат одговорите на таблата образложувајќи ги граматичките категории кај именките.

Вежба

Пронајдете ги именките во текстот „Есента во моите цртежи“ и определете го нивниот род, број и дали се членувани или не! Работете во парови!

Пример: есента – членувана, женски род, еднина; цртежи – нечленувана, машки род, множина.

СЛУШАМЕ/ЧИТАМЕ

ЕДНОДНЕВЕН ИЗЛЕТ

Сонцето полека се искачува на светлосиното небо. Утрото најавува убав ден.

Автобусот со ученици се приближува кон целта. Големиот парк во Сарај ги чека возбудените ученици. Денеска тие имаат еднодневен пролетен излет.

- Која е **рекава** што ја гледаме? – прашува наставникот по Географија.
- Вардар! – брзо одговараат некои ученици.
- Вардар тече онаму, зад **дрвјана**. А **рекава** се вика Треска. Таа се влева во Вардар. Знаете ли некои други притоки на Вардар?
- Црна Река, Брегалница, Пена...

Наставникот е задоволен од одговорите.

- На следниот час ќе играме „Брза географија“ – вели.

.....

Агрон држи топка во рацете и ги прашува другарите:

- Чија е **топкава**? Ајде да играме фудбал!
- Наша! Ене ги Милош и Ердал. Седат на **крупана** покрај **рекана**. Да ги викнеме! – предлага Јана.
- Сакам да играм „Брза географија“, но повеќе сакам фудбал, – се смее Агрон.

Додека сонцето се движи кон запад, на исток се враќа автобусот полн со насмеани лица и среќни очиња.

РАЗГОВАРАМЕ

1. Каде се одржува еднодневниот пролетен излет?
2. Каде се наоѓа Сарај?
3. Кои реки течат во близина на Сарај?
4. Кои притоки на Вардар ги знаеш?
5. Што сака да игра Агрон?

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик може да ја кажеш пораката од текстот: Од излетите носиме убави спомени?

РЕЧНИК

Се искачува, се искачувам, се искачуваш
 најавува, најавувам, најавуваш
 се движи, се движам, се движиш
 се смее, се смеам, се смееш
 возбуден, возбудена, возбудено, возбудени
 задоволен, задоволна, задоволно, задоволни
 насмеан, насмеана, насмеано, насмеани
 еднодневен, еднодневна
 река, реки
 притока, притоки

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Просторно определување со членот

Во што се разликуваат формите на именката „куќа“ (куќа**ва** – куќа**на**) на првата и на втората илустрација? Што се означува со нив?

река – рекава – рекана – реката

топка – топкава – топкана – топката

дрвја - дрвјава - дрвјана - дрвјата

клуба – клубава – клубана – клубата

Членот го употребуваме и со **просторно значење:**

1. Членот: **-ов, -ва, -во; -ве**
– за предмети кои се **блиску до лицето кое зборува.**

На пример: Седни на столов.
(Столот е во близина на лицето кое зборува.)

2. Членот: **-он, -на, -но; -не**
– за предмети кои се **оддалечени од двајцата соговорници, но тие сепак можат да ги видат.**

На пример: Детено се вика Филип.
(Детето е оддалечено и од двајцата соговорници.)

Вежба

Образувај множински и членувани форми од именките кои следуваат! Следи го примерот!

Стол

столот, столов, столон; столови, столовите.

Клуба

.....
.....

Пенкало

.....
.....

Ден

.....
.....

Година

.....
.....

Око

.....
.....

Дете

.....
.....

Вежба

Напиши ја членуваната форма на именката под секоја слика! Внимавај на тоа каде се наоѓаат предметите!

а)

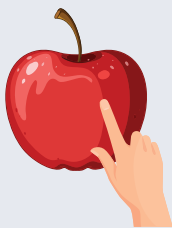
.....

б)

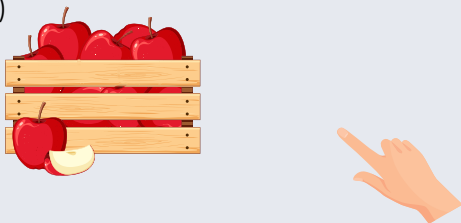
.....

в)

.....

г)

.....

Вежба

Напиши ги правилно следниве имиња: ангел димитровски, наим фрашери, шар планина, црна река, нови сад, илинденско востание, агенција за вработување, „големи и мали“!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

АКТИВНОСТИ

1. **„Брза географија“/биологија.** Учениците се натпреваруваат кој најбрзо ќе ги пополни сите полиња од еден ред. Наизменично, учениците кажуваат на која буква треба да започнуваат сите именки од тој ред. Следете го примерот!

држава	град	село	планина	река	животно	растение
Англија	Анкара	Ајватовци	Арарат	Амазон	антилопа	алга

2. **Моите омилен книги/песни/филмови/пејачи/пејачки/музички групи.** (Се игра исто како „Брза географија“.)

книги	песни	филмови	пејачи	пејачки	музички групи

3. Напиши го распоредот на часовите на твојата паралелка! Внимавај како правилно се пишуваат имињата на предметите и на деновите во неделата!

1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					

3. Изработете постер/покана за театарската претстава за патрониот празник на вашето училиште!

4. Направи попис на сите предмети што ги има во твојот училиштен ранец! Внимавај на формите за множина!

Пример: три тетратки, две гуми за бришење...

Работно време

ЧИТАМЕ

Часовник

Тика-така, тика-така...
Јас си чукам везден вака.

Секој мене штом ме праша,
било кога да е,
јас без грешка, точно време
му кажувам за да знае.

Ако сакаш учениче
рано в зори да си буден,
тогаш песна јас ти пеам,
на глас тенок, на глас чуден.

А и тоа ти го кажувам,
колку часа ти си читал,
но и колку без работа
на улица си скитал.
Тика-така, тика-така...
Јас си чукам везден вака.

Боро Ситниковски

Задача

Читајте ја песната на глас, обидете се да акцентирате правилно!

РАЗГОВАРАМЕ

Пронајди ги стиховите за следните прашања:

Што вели часовникот во првата строфа, што кажува тој?

Ако ученикот сака да е буден, што ќе направи часовникот?

Што точно покажува часовникот во третата строфа?

РЕЧНИК

време, времиња
точно, навреме
часовник, часовници
план, планови
планирање
активност, активности

ПРИМЕРИ

Точно време, според часовникот; часовник е направа која покажува време во часови и минути; план е распоред за нешто; планирање, најчесто активности, задачи од денот.

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: точно навреме?

Задача

Разговарајте колку и зошто е важно да го планираме времето!

Нека ви помогнат следните прашања:

Дали во точно и определено време треба да одиме и да стигнеме на работа, на училиште?

Дали во точно време имаме тренинг? Во точно време стигнува автобусот за да одиме некаде. Нечија прослава за роденден е, исто така, во одредено време. Дали можеме да стигнеме на сите овие активности без да гледаме на часовник? Што можеме да заклучиме, дали е важно да го планираме времето? Зошто?

Задача

Секој нека запише неколку активности што ги планира за овој ден! Прочитајте пред сите!

Пример:

Во 7:30 – училиште.

Во 14 часот – курс по англиски јазик.

Во 17 часот – ручек кај баба.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Работни обврски во нашето семејство

Здраво, јас сум Али! Ќе ви кажам за работните обврски во моето семејство!

Во семејството сите имаат различни професии.

Мама е докторка, работи од 7:30 до 15:30 часот, секој работен ден.

Работи и во **првата** сабота во месецот, дежурна е.

Тато е наставник по физика. Тој работи од 7:30 часот до 13 часот. Секоја **втора** среда во месецот има приемен ден за родители.

Сестра ми е студентка, но работи во бутик, секој работен ден од 16 до 21 часот.

Нашето семејство се организира според работното време на сите членови.

Јас сум мал и не одам на работа. Мојата работа е да учам. Имаш ли ти твоја задача дома бидејќи не одиш на работа?

РАЗГОВАРАМЕ

– Што работи мајката на Али? Во кој дел од денот е на работа?

– Што работи таткото на Али? Во кој дел од денот е на работа?

– Што работи сестра му на Али? Во кој дел од денот работи таа?

– Во последната реченица Али те праша дали имаш твои

задачи бидејќи не одиш на работа, имаш ли?

РЕЧНИК

доктор, докторка,
доктори

наставник,
наставничка,
наставници

бутик, бутици

студент, студентка,
студенти

приемен ден, приемни
денови

приемен испит, прием
на гости

свечен прием

дежурен, дежурна,
дежурни

Пример: приемен ден,
ден кога примаме
некој, гости; дежурна
докторка, дежурна
аптека (работи кога
другите не работат).

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик
се вели: професија од
соништата?

РАЗГОВАРАМЕ

- Со што се занимаваат членовите од твоето семејство?
- Каде работат?
- Напиши го нивното работно време!

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Бројни и заменски присвојни придавки

Што мислиш, што значат зборовите што се потемнети:

првата сабота, втора среда во месецот?

Овие зборови покажуваат редност, умноженост, бројност. Бројните придавки се образуваат од броеви.

Мое семејство, моја работа, **наша** куќа, **нивна** работа.

Потемнетите зборови се заменски присвојни придавки. Со нив се искажува присвојност, чие е нештото, но личат на заменки затоа што потекнуваат од нив.

Примери

- **Вториот** ден од неделата вежбам јога, а **четвртиот** вежбам одбојка.
- **Стоти** е на таа листа, но и тоа е добро.

Задача 1

Истражувај за професиите со кои се занимаваат луѓето кај нас!

На пример: фризер, продавач, електричар, програмер, доктор, медицинска сестра, наставник, банкар, сидар, плочкар, механичар.

Вежба

Пополни ги речениците со следниве зборови: мојот, мојата, моето, неговиот, нејзиниот, нејзиното, нејзините, неговите!

1. име е Јана.
2. татко е наставник по физика.
3. сестра се вика Маја, а брат се вика Петар.
4. другарки се најдобри.
5. Запознав една девојка, име е Берта.
6. Али работи во агенција, а брат работи во банка.
7. другари се вредни луѓе.

Слободно време

ЧИТАМЕ

Од хоби до професија

Ова е мојот братучед Блерим. Тој е многу успешен фудбалер. Во нашето семејство тој е пример за успешен млад човек.

Неговото хоби – фудбалот, со многу тренинг му стана професија и тој сега игра за еден важен европски клуб.

РАЗГОВАРАМЕ

За кого се зборува во текстот „Од хоби до професија“?

Со што се занимава Блерим?

Кое хоби станува негова професија? Како?

Што работи Блерим сега?

Вежба

Одговори на прашањата во тетратка и прочитај ги одговорите пред соучениците!

- Дали имаш слободно време?
- Како го користиш?
- Имаш ли хоби?
- Кое е твоето хоби?
- Колкупати неделно имаш време да го правиш тоа?

Задача

Седнете во круг! Сите предлози за тоа што може да биде ваше хоби запишете ги на ливче! Може да ги користите следниве предлози:

- ▶ Учам странски јазик!
- ▶ Се занимавам со астрономија!
- ▶ Одам на курс по танцување!
- ▶ Сликаам на платно!
- ▶ Читам!
- ▶ Готвам!
- ▶ Фотографирам!
- ▶ Изработувам накит!

Направете дискусија кој кое предлог-хоби може да го почне и зошто го прифаќа.

Од секојдневниот живот

Арбен, Ердал, Амина, Милош и Јас, Јана, сме пријатели од мојата улица. Нашето пријателство Јас би го опишала вака: искрено, топло, мило. Арбен вели: вредно, а Ердал: скапоцено. Амина вели цврсто, Милош вели љубезно.

Какво е пријателството кое го имаш ти во твоето одделение или во твоето соседство?

РАЗГОВАРАМЕ

Издвој ги сите зборови со кои овие пријатели го објаснуваат и го нарекуваат своето пријателство! Претстави ги! Потоа, употреби ги издвоените зборови во твои реченици – примери опишувајќи нешто.

Пријателството на
Арбен, Ердал, Амина,
Милош и Јана е:

Споредуваме

Како на твојот мајчин јазик се вели: Најубавите и најкрени пријателства се во детството?

Задача

Напиши краток состав на тема „Моето пријателство е...“!

При пишувањето, напиши кој е твој пријател и употреби неколку придавки за пријателот и неколку придавки за тоа какво е вашето пријателство!

Вежба

Поврзи ги левата и десната колона да да биде точно!

Тато	е тешка.
Ана	е добар.
Арбен	е висока.
Момчето	е умна.
Торбата	е добра.
Сара	е мило.
Мама	е строг.
Јана	е тивок.
Блерим	е вредна.

Вежба

Дополни ги речениците кои следуваат користејќи ги придавките од заградите (убав, добар, љубезен, благ, низок, висок, вреден, слаб, умен) во соодветен род!

Петар е

Соња е девојка.

Наставникот е

Мојот брат е момче, а

татко ми е човек.

Баба е

Дедо работи цел ден, тој е

Ари е другар.

Продавачката е

Вежба

Пронајдете ги зборовите кои се придавки! Потсетуваме, тие стојат до именките и именуваат некоја карактеристика на предметите, суштествата и појавите.

Чинар

Двајца патници кои одеа под силното, попладневно сонце седнаа под сенката на едно големо и старо дрво за да одморат. Гледајќи ги лисјата што им пружаа прибежиште од сонцето и топлото, дојдоа до заклучок дека дрвото е всушност чинар.

„Колку е бескорисен чинарот како дрво!“, рече наеднаш едниот од нив. „Не раѓа плод и згора на тоа само стои и прави ѓубре со лисјата.“

„Неблагодарни суштества!“, се зачу глас од чинарот. „Лежите тука, под мојата студена сенка, а велите дека сум бескорисен! Леле Јупитер, колку неблагодарно ги примаат најубавите благослови луѓето!“

Езоп

(Преземено од: <https://krajbrezje.mk/2022/07/14/ezop-za-deca-chinarot-pouchna-prikazna/> на 25.8.2024)

Разговори

„Чија е јакнава во ходникот? Чи се чевлите пред вратата? Чија е книгата на масата? – оди мама низ куќата и постојано прашува.

„Мамо, прашањата ти се здодевни! Прашај: Чи желби се најголеми? Чија петка по Математика е најголема во одделението? Чиј гол е најуспешен во натпреваров што го гледам?

Мама не слуша и прашува и понатаму: „Кој сака да фрли ѓубре? Кој сака да оди по леб? Кој е подготвен за готвење со мене?“

„Мамо, навистина не си фер“.

„Фер или не, обврските се тука. Благодарам за соработката!“ – се насмевнува мама и продолжува со прашањата: „Што сакате за ручек? Што има на телевизија сега?“

Вежба

Пополни ги речениците со кој, која, кое, што!

- 1 си игра со топката?
- 2 е женава на улица?
- 3 донесе ти?
- 4 сака Јана за појадок?
- 5 село е ова на картата?
- 6 прочита лектира?
- 7 задача е полесна?

РАЗГОВАРАМЕ

- Какви прашања поставува мајката дома?
- Што сака да ги натера членовите од семејството дома?
- Што вели детето за тоа?
- Што мислиш, дали успева мајката да ги натера дома да направат нешто?
- Подвлечи ги лично-предметните заменки во текстот „Разговори“

ЈАЗИЧНИ ПРАВИЛА

Лично-предметни заменки во македонскиот јазик се: кој, која, кое, кои, што и чиј, чија, чие, чии.